

poetika rétorika
& teorie vyprávění

narx01

tradice rétoriky

- **rétorika**
- praktické řečnictví - umění vest rozhovor
- umění, které řečníkovi umožňuje informovat, přesvědčovat či motivovat posluchače v konkrétní specifické situaci
- teorie řečnické stylizace a argumentace
- ustálený způsob veřejného vyjadřování

tradice rétoriky

PLATÓN

- sókratovský dialog vs. rétorika (s sofistika – činění slabšího důvodu silnějším)

ARISTOTELÉS

- rétorika je protikladem logiky a politiky
- podle Aristotela rétorika souvisí s logos, pathos, ethos
- rétorika vs. dialektika, postup tvorby řečnických děl
- 1. inventio = nalezení látky či tématu řeči
- 2. dispositio = uspořádání a strukturalizace té látky
- 3. elocutio = nalezení výrazu a formy, v nichž bude řeč pronesena
- 4. memoria = zapamatování si připravené řeči, uložení si do paměti
- 5. actio = samotný přednes, výstup

tradice rétoriky

■ CICERO

- zdůrazňoval důležitost všech složek promluvy
- rétor má znát nejenom specifika konkrétního případu (*hypothesis*), ale má mít též obecnou ideu, o níž výklad opírá (*theses*)
- rétor musí být vzdělaný co nejdříve

tradice rétoriky

■ QUINTILIANUS

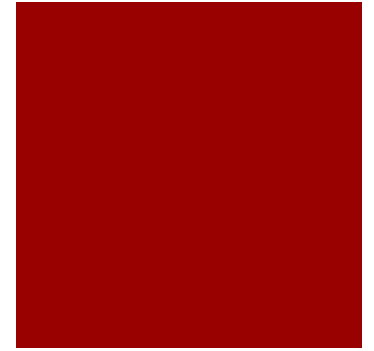
- *Inventio* je proces, který vede k formulaci a upřesnění argumentu
- jakmile je argument vytvořen, nastupuje *dispositio*, struktura argumentu pro co největší efekt
- jakmile je obsah řeči známý a je určena její struktura, je dalším krokem volba stylu (*elocutio*) a prezentace (*presentatio*)
- paměť (*memoria*) přichází na řadu při prezentaci, kdy si rétor vybavuje výše uvedené
- (*actio*) je přednesem samým, kdy je řeč prezentována publiku s grácií a pro potěchu

tradice rétoriky

- středověká a novověká rétorika byly spojeny s náboženskými disputacemi a rodící se vědou
- novověká tradice se udržela především v právní vědě
- v literární vědě rétorika ovlivnila především anglosaskou tradici

tradice rétoriky

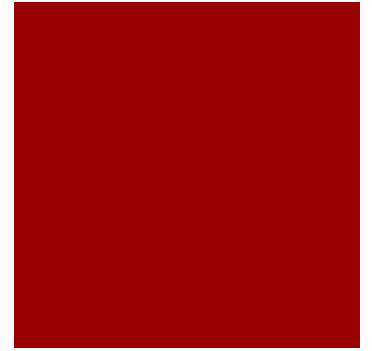
■ rétorika

- - praktické řečnictví - umění vest rozhovor
- - umění, které řečníkovi umožňuje informovat, přesvědčovat či motivovat posluchače v konkrétní specifické situaci
- - teorie řečnické stylizace a argumentace
- - ustálený způsob veřejného vyjadřování

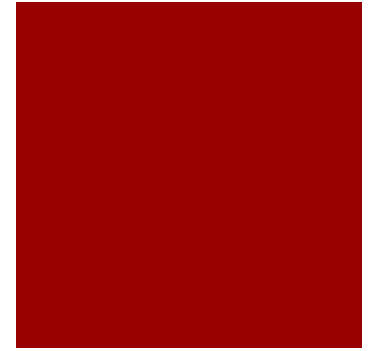
tradice poetiky

- **poetika**

- nauka o výstavbě literárního díla
- soubor prostředků užitých v literárním díle
- příručka

tradice poetiky

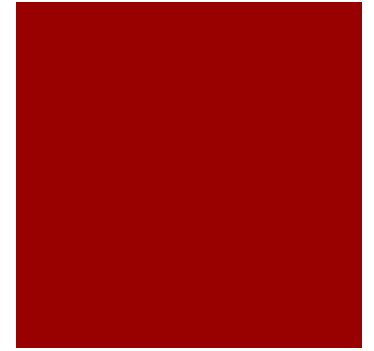
PLATÓN

- *Republika* – výstavba slovesných děl, postavy
- diegesis a mimesis

ARISTOTELÉS

- *Poetika*
  - definice tragédie
  - části a složky tragédie (DĚJ – POVAHY – MYŠLENÍ – MLUVA – VÝPRAVA – HUDBA)
  - vymezení tragédie

tradice poetiky

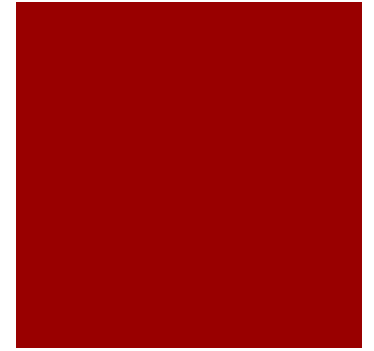

HORATIUS

■ *Ars Poetica*

- není literárněteoretickou knihou v dnešním slova smyslu, je to veršovaná kniha pro přátele milující poesii
- poesie je nahlížena z praktického úhlu pohledu, jakožto specifické umění
- básník je velký umělec a zaslouží si vážnost

tradice poetiky

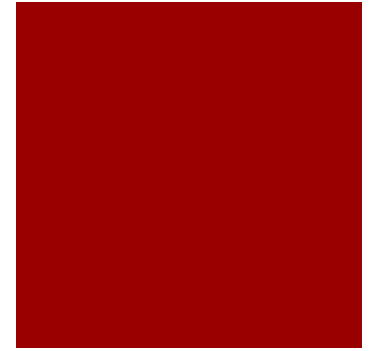

HORATIUS

■ *Ars Poetica*

- není literárněteoretickou knihou v dnešním slova smyslu, je to veršovaná kniha pro přátele milující poesii
- poesie je nahlížena z praktického úhlu pohledu, jakožto specifické umění
- básník je velký umělec a zaslouží si vážnost

tradice poetiky

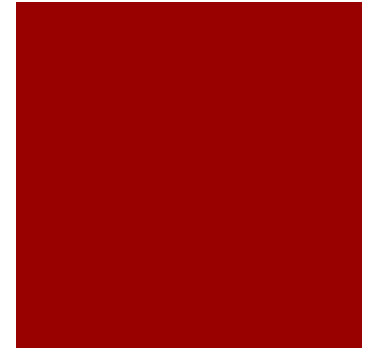

Gotthold Ephraim LESSING

Laokoon

- literární vědec
- *Laokoon* – limitech malířství a básnictví
- poesie je definována jako umění časové
- časová sukcesivita vyprávění

tradice poetiky

Josef JUNGMANN

Slowesnost 1820/1845

- teorie literatury, líčí zde bohatství české literatury od Husa
- slohová čítanka – deskriptivně-preskriptivní příručka
- fiktivní svět!

tradice poetiky

Josef DURDÍK

Poetika jakožto aesthetika básnického umění 1881

- „Poněvadž všechny jeho složky k sobě se hodí a harmonický celek skládají, tak že nemůže nic býti přidáno ani odňato, každá složka kvůli ostatním a ony zas kvůli ní bytovati se zdají, příkládá se výtvaru název organismu, ovšem ve smyslu přeneseném. Totéž chceme naznačiti slovem ucelenosti, jen že při organismu ještě zdání života přistupuje. Každý orgán má svůj účel, a podobně v uměleckém díle každá složka, nechť bychom její účel, její „rozum“ nemohli určitým slovem uvědomiti“
- „Tu jest především děj sám, jakožto řada zjevů způsobených činěním lidským. Pronikavě kouzlí jej básník před nás, tak že zapomínáme zastavovati se na podmínkách krásy, nýbrž vzdáváme se jí, jsouce zajati proudem představ. Každý děj je celek zřetelně se skládající z jiných částí, má průpravný vstup (výklad), stoupání vrchol svůj, obrat a závěr. Děj pak provozen je lidmi, jež básník líčí, postavami. Kdykoli vynikají zvláště silou a důsledností, zoveme je povahami čili charaktery. Děj a postava jsou sdruženy, a sice svazkem příčinnosti obojstranné; jedno k druhému ukazuje. Postava je provoditelem děje, děj průkazem postavy. Někdy spadá váha na děj [...] jindy naopak, postavy jsou prius [...] Obojí jest zdání; jako z děje neplynou postavy, tak ani z postav děje“

kategorie a termíny

- Aristotelés: DĚJ – POVAHY – MYŠLENÍ – MLUVA – VÝPRAVA – HUDBA)
- DĚJ
- POSTAVA
- PROSTOR
- ČAS
- VYPRÁVĚNÍ
- PŘÍBĚH